

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 379

Gospodarka turystyczna w regionie Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Marcin Orszulak
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-518-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Agata Niemczyk, Tomasz Zaclona: Funkcja turystyczna polskich makroregionów w aspekcie społeczno-ekonomicznym pierwszej dekady członkostwa w UE.....	13
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Wpływ turystyki na rozwój lokalny	23
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Możliwości rozwoju turystyki zrównoważonej na przykładzie dolnośląskich parków krajobrazowych.....	32
Anna Królikowska-Tomczak: Zrównoważony rozwój turystyki w Wielkopolsce na podstawie European Tourism Indicator System	45
Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk: Agroturystyka jako faktor zrównoważonego rozwoju	57
Jadwiga Berbeka: Funkcja turystyczna gmin górskich a poziom życia mieszkańców w województwie małopolskim.....	67
Andrzej Hadzik, Jakub Ryśnik, Rajmund Tomik: Determinanty uczestnictwa w międzynarodowych widowiskach sportowych (w świetle wyników badań)	75
Zbigniew Miązek, Ewa Wszendybył-Skulska: Rozwój turystyki sportowej w Krakowie.....	87
Michał Roman: Demand for agritourism as a factor in the development of Suwałki region	95
Agnieszka Niezgoda, Danuta Żylak: Wyjazdy Polaków do Chorwacji w warunkach kryzysu gospodarczego.....	102
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Etyczne aspekty turystyki wiejskiej i zrównoważonego rozwoju w Polsce	112
Lidia Wandas: Wykorzystanie potencjału Kopalni Soli „Wieliczka” dla rozwoju nowej formy turystyki przyjazdowej do Polski – turystyki ślubnej ..	128
Krzysztof Cieślikowski: Miernik atrakcyjności spotkań konferencyjnych i wydarzeń biznesowych.....	137
Joanna Kizielewicz: Atrakcyjność regionu Wybrzeża Gdańskiego w świetle badań pasażerów morskich statków wycieczkowych.....	146
Jan Zawadka: Podróże motocyklowe jako niszowa forma turystyki kwalifikowanej oraz preferencje i zachowania ich uczestników	156

Barbara Marciszewska, Krzysztof Marciszewski: Postawy studentów specjalności turystycznych wobec sztuki ulicy a atrakcyjność miejsc pobytu turystycznego	165
Agata Balińska: Zamki jako źródło przewag konkurencyjności turystycznej województwa warmińsko-mazurskiego.....	176
Aleksandra Jackiewicz, Maciej Dębski: Lojalność konsumentów jako źródło przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa hotelarskiego	185
Piotr Gryzel: Konkurencyjność turystyczna gminy a poziom życia mieszkańców	201
Ewa Dziezic: Usługi kulturalne jako czynnik konkurencyjności oferty turystycznej miasta – konceptualizacja i możliwości mierzenia.....	210
Beata Meyer: Możliwości wykorzystania przestrzeni wodnej (i nadwodnej) w procesie konkurencji miast na rynku turystycznym, na przykładzie Szczecina	218
Anna Gardzińska: Koncepcja współpracy w procesie kreowania transgranicznego produktu turystycznego (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego).....	226
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík, Zuzana Lencséssová, Miroslava Medved'ová: Tourism clusters and their activities in Slovakia	237
Andrzej Rapacz, Daria E. Jaremen: Zaufanie jako kluczowy czynnik rozwoju inicjatyw klastrowych – case study Karkonosko-Izerskiego Klastra Turystycznego.....	247
Katarzyna Bieluszko: Media elektroniczne jako narzędzie promocji turystycznej miasta.....	259
Marek Hendel, Michał Żemła: Zmiana wizerunku województwa śląskiego pod wpływem rozwoju turystyki dziedzictwa przemysłowego.....	269
Mateusz Naramski, Krzysztof Herman, Adam R. Szromek: Analiza porównawcza wybranych sposobów prezentacji lokalnej oferty turystycznej – studium przypadku.....	278
Katarzyna Orfin: Działania promocyjne w kreowaniu wizerunku produktu turystycznego w świetle dokumentów strategicznych gmin województwa zachodniopomorskiego	288
Marta Sidorkiewicz: Promocja obiektów hotelarskich przy wykorzystaniu narzędzia <i>product placement</i>	299
Piotr Zawadzki: Masowe imprezy biegowe jako element promocji regionów turystycznych.....	311
Izabela Michalska-Dudek: Pomiar i zarządzanie lojalnością nabywców na rynku usług turystycznych z wykorzystaniem wskaźnika NPS oraz indeksu TRI*M.....	321
Andrzej Stasiak: Triada doświadczeń turystycznych i efekt „wow!” podstawą kreowania nowoczesnej oferty turystycznej	332
Adam R. Szromek: Zjawisko dysonansu i konsonansu poznawczego w zachowaniach konsumentów produktu turystycznego – wprowadzenie do zagadnienia.....	348

Adrianna Wolska: Trendy w konsumpcji turystycznej na przykładzie mieszkańców Majorki	356
Marlena Bednarska, Marcin Olszewski: Zasoby ludzkie w turystyce jako podmiot badań – aspekty metodyczne	366
Marcin Molenda: Motywowanie jako narzędzie zarządzania zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie turystycznym	375
Aleksandra Grobelna: Zachowania klientów a wyczerpanie emocjonalne pracowników branży hotelarskiej. Konsekwencje dla procesu obsługi	383
Zygmunt Kruczek: Sektorowa rama kwalifikacji w turystyce i jej znaczenie dla kształcenia i certyfikowania kadr turystycznych	396
Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka: Asymetria informacji na rynku usług hotelarskich	405
Maja Jedlińska: Ruch po macierzy Ansoffa jako droga rozwoju międzynarodowych systemów hotelowych	417
Aleksander Panasiuk: Problemy asymetrii informacji na rynku turystycznym w obszarze transakcyjnym	430
Renata Seweryn: Profil turysty pozyskującego informacje o destynacji z mediów społecznościowych (na przykładzie odwiedzających Kraków).....	439
Józef Sala: Kempingi – rola i tendencje rozwojowe na międzynarodowym i krajowym rynku turystycznym	448
Dawid Szutowski: The model approach towards measuring the impact of innovation on tourism enterprises' market value	460

Summaries

Agata Niemczyk, Tomasz Załona: Tourist function of Polish macro-regions in the socio-economic terms of the first decade of Polish membership in the EU	13
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: The impact of tourism on local development.....	23
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: The opportunities of the development of sustainable tourism on the example of the Lower Silesian landscape parks	32
Anna Królikowska-Tomczak: Sustainable tourism development in Greater Poland based on the European Tourism Indicators System (toolkit for Sustainable Destinations).....	45
Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk: Agritourism as a sustainable development factor	57
Jadwiga Berbeka: Touristic function of mountain municipalities vs. standard of living of their residents in the Małopolska Voivodeship	67

Andrzej Hadzik, Jakub Ryśnik, Rajmund Tomik: Determinants of participation in the international sport events exemplified by the research.....	75
Zbigniew Miązek, Ewa Wszendybył-Skulska: Development of sports tourism in Cracow.....	87
Michał Roman: Popyt na usługi agroturystyczne jako czynnik rozwoju Suwalszczyzny.....	95
Agnieszka Niezgoda, Danuta Żylak: Poles' trips to Croatia in the period under the global economic crisis	102
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Ethical aspects of rural tourism and sustainable development in Poland.....	112
Lidia Wandas: Using the potential of “Wieliczka” Salt Mine for the development of a new form of incoming tourism to Poland – destination wedding planning.....	128
Krzysztof Cieślukowski: Attractiveness index of conference meetings and business events.....	137
Joanna Kizielewicz: Attractiveness of the region of Gdańsk Coast in the light of research on cruise ship passengers	146
Jan Zawadka: Motorcycle travel as a niche form of adventure tourism and preferences and behavior of its participants	156
Barbara Marciszewska, Krzysztof Marciszewski: Tourism students' attitudes towards street arts vs. tourist attractiveness of a destination.....	165
Agata Balińska: Castles as a source of tourist competitiveness advantages of the Warmian-Masurian Voivodeship.....	176
Aleksandra Jackiewicz, Maciej Dębski: Consumer loyalty as a source of competitive advantage for the hotel enterprise	185
Piotr Gryszel: Tourism competitiveness of a municipality vs. its residents' living standards	201
Ewa Dzedzic: Cultural services as a factor of competitiveness of a tourist offer of a city – conceptualization and possibilities of measuring	210
Beata Meyer: The possibilities for exploitation of water (and waterside) space in the process of town competition on tourism market on the example of Szczecin	218
Anna Gardzińska: The concept of cooperation in the process of creating cross-border tourism product (on the example of West Pomeranian Voivodeship and Mecklenburg–Vorpommern).....	226
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík, Zuzana Lencséssová, Miroslava Medved'ová: Klastry turystyczne i ich działalność na Słowacji	237
Andrzej Rapacz, Daria E. Jaremen: Confidence as the key development factor of cluster initiatives – case study of Karkonosze-Izery Tourist Cluster.....	247
Katarzyna Bieluszko: Electronic media as a tool for tourism promotion of the city	259

Marek Hendel, Michał Żemła: Change of the image of the Silesian Voivodeship under the influence of industrial heritage tourism development.....	269
Mateusz Naramski, Krzysztof Herman, Adam R. Szromek: Comparative analysis of selected ways of tourism offer presentation – case study.....	278
Katarzyna Orfin: Promotional activities in creating the tourist product's image presented in the West Pomeranian Voivodeship municipalities' strategic documents	288
Marta Sidorkiewicz: Promotion of hotels using product placement	299
Piotr Zawadzki: Mass racing events as the component of tourist regions promotion.....	311
Izabela Michalska-Dudek: Measurement and management of consumer loyalty on the market of tourist services using NPS indicator and TRI*M index	321
Andrzej Stasiak: The triad of tourist experiences and “wow” effect as the basis for the creation of modern tourist offer	332
Adam R. Szromek: The phenomenon of cognitive dissonance and consonance in the behavior of tourism product consumers – introduction to the issue.	348
Adrianna Wolska: Trends in tourist consumption on the example of Majorcans	356
Marlena Bednarska, Marcin Olszewski: Human resources in tourism as a research subject – methodological issues	366
Marcin Molenda: Motivation as a tool in human resource management in a tourism enterprise.....	375
Aleksandra Grobelna: Customer behavior vs. emotional exhaustion among employees of the hospitality industry. Implications for service process	383
Zygmunt Kruczek: Sectoral Qualifications Framework for tourism domain and its importance for the education and certification of tourist staff	396
Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka: Information asymmetry on hospitality services market.....	405
Maja Jedlińska: Movement on Ansoff's matrix as the development path of international hotel systems	417
Aleksander Panasiuk: The problems of asymmetric information on the tourism market in the transaction area.....	430
Renata Seweryn: Profile of a tourist acquiring information on the destination from social media (on the example of tourists visiting Cracow).....	439
Józef Sala: Camping sites – their role and development trends on the international and domestic market	448
Dawid Szutowski: Wpływ innowacji na wartość rynkową przedsiębiorstw turystycznych. Ujęcie modelowe.....	460

Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
e-mails: uglis@up.poznan.pl; ajeczmyk@up.poznan.pl

AGROTURYSTYKA JAKO FAKTOR ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

AGRITOURISM AS A SUSTAINABLE DEVELOPMENT FACTOR

DOI: 10.15611/pn.2015.379.05

Streszczenie: Celem opracowania jest ukazanie agroturystyki jako elementu zrównoważonego rozwoju. Agroturystyka jest jedną z szybciej rozwijających się form turystyki. Jej naturalną bazą rozwoju są walory środowiska przyrodniczego oraz kulturowego i dlatego ma ona szczególne predyspozycje do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Rozwój agroturystyki dostarcza wielu korzyści ekonomicznych i społecznych zarówno rolnikom świadczącym usługi agroturystyczne, jak i całej społeczności lokalnej. Ponadto przyczynia się tak do rozwoju turystyki zrównoważonej, jak i wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Zatem agroturystyka prowadzona zgodnie z zasadami ekorozwoju może być trwałym faktorem zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: agroturystyka, zrównoważony rozwój, turystyka zrównoważona.

Summary: The aim of this paper is to show agritourism as a sustainable development element. Agritourism is one of the most rapidly developing form of tourism. Natural and cultural values are its natural base of development, therefore it has a significant capacity to implement the sustainable development principles. Agritourism development supplies many economic and social benefits to farmers providing agritourism activity and to the local community. Moreover, it contributes to sustainable tourism and to the idea of sustainable rural areas development. Ergo, agritourism conducted in accordance with the eco-development rules can be a permanent sustainable development factor.

Keywords: agritourism, sustainable development, sustainable tourism.

1. Wstęp

Zasady zrównoważonego rozwoju propagowane są w wielu dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Rozwój zrównoważony oznacza nową orientację rozwoju nie tylko globalnego, ale przede wszystkim regionalnego i lokalnego. Ważność tej koncepcji potwierdzają liczne akty prawne, wizje rozwoju zamieszczone w doku-

mentach strategicznych UE, np. w strategii Europa 2020, co wskazuje, że rozwój ten jest jednym z priorytetów wspólnoty. W Polsce odwołanie do zasad zrównoważonego rozwoju odnaleźć można m.in. w Konstytucji, ustawie Prawo ochrony środowiska, w Krajowej strategii rozwoju regionalnego na lata 2010-2020 oraz Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020.

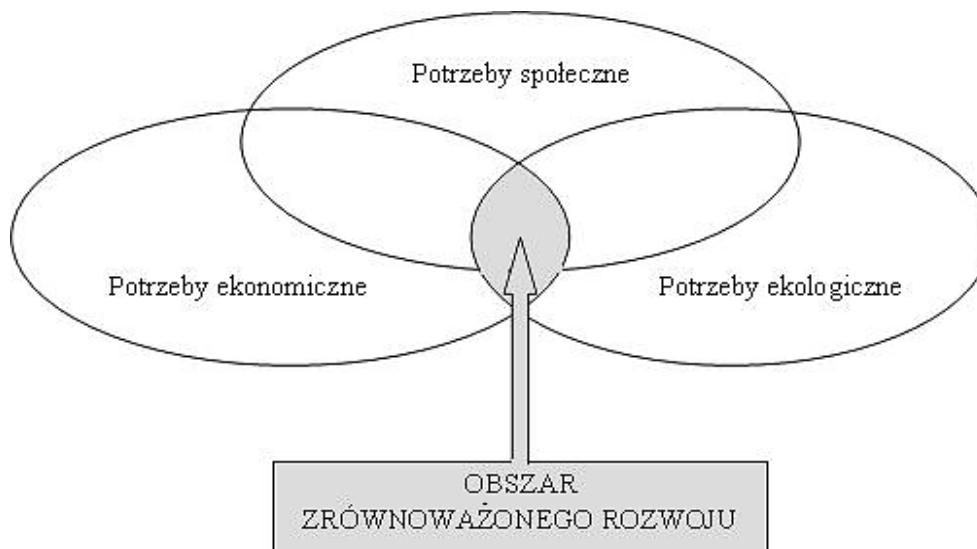
Omawiana koncepcja jest zagadnieniem złożonym i trudnym do zmierzenia. Prowadzone analizy obejmują najczęściej trzy podstawowe wymiary (łady): gospodarczy, społeczny i środowiskowy [Radojicic et al. 2012]. Należy również podkreślić, że coraz częściej do wyżej wymienionych ładów postuluje się dodanie kolejnych, takich jak wymiar przestrzenny, instytucjonalno-polityczny czy moralny [Adamowicz, Dreszer 2006; Borys 2011]. Ważnym aspektem w monitorowaniu i pomiarze tego rozwoju jest stwierdzenie, że jest to proces, a nie stan.

Jak wspomniano, zrównoważony rozwój dotyczy różnych gałęzi gospodarki, w tym turystyki. Zastosowanie tej koncepcji w turystyce ma na celu zminimalizowanie niekorzystnych efektów jej rozwoju, jak również ochronę terenów recepcyjnych, zachowując ich zasoby przyrodnicze, społeczne i kulturowe. Z punktu widzenia rozwoju tego sektora gospodarki szczególnie atrakcyjne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym i kulturowym są obszary wiejskie. Pełnią one nie tylko funkcję rolniczą, ale także stanowią rezerwar naturalnych walorów, jakimi są czyste środowisko przyrodnicze, zróżnicowany krajobraz oraz niepowtarzalna kultura. Formą turystyki jednoznacznie kojarzącą się z obszarami wiejskimi jest agroturystyka, która bywa również nazywana turystyką alternatywną. Jak zauważa M. Jalinik [2002] spośród wszystkich form turystyki najbardziej zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju jest właśnie agroturystyka.

Podstawowym celem artykułu jest ukazanie agroturystyki jako elementu zrównoważonego rozwoju. Agroturystyka, rozwijana i uprawiana zgodnie z zasadami ekorozwoju, może być trwałym faktorem gospodarczo i ekologicznie zrównoważonego rozwoju lokalnego i regionalnego. W pracy wykorzystano wybrane pozycje literatury polskiej i zagranicznej, dokonano również analizy dokumentów strategicznych dotyczących zrównoważonego rozwoju i danych statystyki z zakresu agroturystyki.

2. Zarys koncepcji rozwoju zrównoważonego

Koncepcja zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*) została opracowana jako odpowiedź na postępującą degradację środowiska. Powszechnie uznawana definicja tego rozwoju pochodzi z 1987 r. z raportu ONZ „Nasza Wspólna Przyszłość” [Majewski, Lane (red.) 2003, Niezgodna 2011], w którym określano to pojęcie jako „zaspokajanie potrzeb dnia dzisiejszego w sposób, który nie ogranicza przyszłym pokoleniom możliwości zaspokojenia ich potrzeb” [Kronenberg, Bergier (red.) 2010, s. 71]. Ogólna interpretacja tego terminu zakłada (rys. 1), „iż jest to rozwój oparty na racjonalnym i efektywnym wykorzystaniu dostępnych zasobów

Rys. 1. Determinanty zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne.

i technologii oraz minimalizowaniu niekorzystnego oddziaływania człowieka na środowisko przyrodnicze, przy jednoczesnym zaspokajaniu potrzeb społecznych, gospodarczych i ekologicznych współczesnych i przyszłych pokoleń” [Kowalczyk 2011, s. 35].

Głównym przesłaniem idei zrównoważonego rozwoju jest zależność i wzajemne uwarunkowania ochrony środowiska, wzrostu ekonomicznego i rozwoju człowieka, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym [*Przez edukację...* 2001]. Za cel tego rozwoju można uznać wzrost dobrobytu, postrzegany przez pryzmat nie tylko konsumpcji dóbr, ale także ekologicznych warunków życia, dzięki czemu następuje wzrost jakości życia [Nieżgoda 2011].

W ustawie Prawo ochrony środowiska [Ustawa z 27 kwietnia 2001] zrównoważony rozwój został określany jako: „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub ich obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń”. Nie ulega wątpliwości, że jest to koncepcja złożona i sprzyja konsolidacji praw przyrody i ekonomii w działaniach gospodarczych. W tradycyjnym ujęciu modelu zrównoważonego rozwoju zakłada się równoczesną realizację celów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych [Knapik 2014]. Powodzenie realizacji założeń tej koncepcji zależy od harmonii pomiędzy łaodem eko-

onomicznym, społecznym i ekologicznym, co wymaga kompleksowego podejścia, stanowiącego jedność wszystkich tych aspektów [Jęczmyk, Karczewska 2007]. Jak podkreśla T. Borys [2011], planowanie i zarządzanie rozwojem zrównoważonym na poziomie regionalnym i lokalnym to podstawowe zadanie władz samorządowych. Realizacja tego zadania wiąże się z jego pomiarem, aczkolwiek nie ma jednej uniwersalnej metody takiego pomiaru. Podstawowymi narzędziami służącymi do monitorowania w sposób wymierny istoty tej koncepcji są wskaźniki zrównoważonego rozwoju, które są ściśle związane z jego celami. Zadaniem tych wskaźników jest umożliwienie kontroli realizacji Agendy 21 oraz celów milenijnych potwierdzonych na II Szczycie Ziemi w Johannesburgu [Borys (red.) 2005].

W Polsce funkcjonują dwa systemy pomiaru wskaźnikowego [Kronenberg, Berger (red.) 2010]. Pierwszy funkcjonuje w ramach europejskiego programu Urban Audit. Głównym jego celem jest dostarczenie obiektywnych i porównywalnych danych z 9 dziedzin. Z punktu widzenia niniejszej pracy należy podkreślić, że jedną z poddziedzin jest turystyka, którą opisuje aż 6 wskaźników. Drugi system to oryginalny polski pomysł monitoringu wskaźnikowego realizowany w ramach Systemu Analiz Samorządowych przez Związek Miast Polskich. Podobnie jak w pierwszym systemie wskaźników uwzględniona została również turystyka jako dziedzina w ładzie gospodarczym.

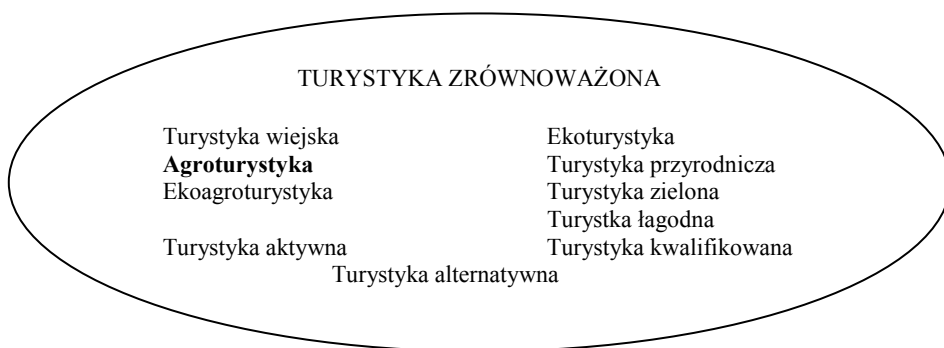
Konstatując, należy podkreślić, że monitorowanie zmian zachodzących w środowisku naturalnym, społeczeństwie i gospodarce za pomocą odpowiednio dobranych wskaźników ma kluczowe znaczenie przy poszukiwaniu rozwiązań korzystnych dla poprawy standardu życia i wzrostu gospodarczego oraz utrzymania jakości środowiska przyrodniczego.

3. Agroturystyka elementem zrównoważonego rozwoju

Turystyka, w szczególności agroturystyka, jest dziedziną gospodarki ściśle związaną ze środowiskiem przyrodniczym oraz kulturowym, dzięki czemu ma doskonałe predyspozycje, aby stać się stymulatorem zrównoważonego rozwoju regionu, w którym jest rozwijana. Postępująca ewolucja wiedzy dotycząca rozwoju zrównoważonego stała się podstawowym paradygmatem rozwoju i doprowadziła do wykreowania idei turystyki zrównoważonej. Zakres terminu „turystyka zrównoważona” najpełniej oddaje definicja przyjęta w kwietniu 1995 r. przez World Conference on Sustainable Tourism w tzw. Karcie Turystyki Zrównoważonej, której artykuł 1. zakłada, że „rozwój pod wpływem turystyki powinien nawiązywać do zasady rozwoju zrównoważonego, co oznacza, że musi uwzględniać trwałość funkcjonowania przyrody, musi nawiązywać do danej gospodarki oraz musi pod względem etycznym i społecznym być dostosowanym do norm obowiązujących w danej społeczności” [Dudek, Kowalczyk 2003, s. 118]. Niewątpliwie podstawą tej koncepcji turystyki jest dążenie do osiągnięcia równowagi pomiędzy potrzebami turystów,

środowiska przyrodniczego oraz społeczności lokalnych [Gołębski (red.) 2006]. Trzeba wyraźnie podkreślić, że tak pojmowana zrównoważona działalność turystyczna powinna być podejmowana w taki sposób, aby przynieść korzyści lokalnym społecznościom poprzez wzmocnienie lokalnej gospodarki, zatrudnienie miejscowej siły roboczej, wykorzystanie lokalnych materiałów i produktów rolnych, a także tradycyjnych umiejętności [Cottrell et al. 2013]. Zatem wcielanie w życie zasad zrównoważonego rozwoju w turystyce na poziomie lokalnym polega na proekologicznym rozwoju gospodarczym gmin oraz stworzeniu instrumentów ekologizacji funkcji gospodarczych obszarów związanych z turystycznym użytkowaniem ich zasobów [Nitkiewicz-Jankowska, Szromek 2010]. W zrównoważonej turystyce bierze się pod uwagę długofalowe korzyści wszystkich interesariuszy, co stoi w opozycji do kierowania się tylko i wyłącznie przesłankami ekonomicznymi [Dzwonkowska 2011].

Warto podkreślić, że turystyka zrównoważona może obejmować różne formy [Junganaru et al. 2008] i rodzaje turystyki (rys. 2). Formą, która jest zgodna z założeniami turystyki zrównoważonej oraz z zasadami zrównoważonego rozwoju, jest właśnie agroturystyka, ponieważ z założenia wyklucza intensywny ruch turystyczny, a poza tym nie powoduje nadmiernej presji na środowisko przyrodnicze i kulturowe. Ta forma wypoczynku obejmuje świadczenie usług turystycznych przez rodzinę rolniczą na terenie funkcjonującego gospodarstwa rolnego, a uczestnictwo w życiu odwiedzanego gospodarstwa rolnego stanowi jedną z ważniejszych atrakcji. Co więcej, walory przyrodnicze i kulturowe danego obszaru stanowią podstawę rozwoju tej działalności.

Rys. 2. Formy turystyki zrównoważonej

Źródło: opracowanie własne.

Agroturystyka to nie tylko szansa na ożywienie gospodarcze terenów wiejskich, ale również forma propagowania myślenia ekologicznego i większego poszanowania środowiska naturalnego [Uglis, Jęczmyk 2009]. Do najważniejszych cech ekologicznych tej formy turystyki można zaliczyć [Niedziółka, Kowalska 2006]:

- ochronę środowiska przyrodniczego przez promocję takich form turystyki, które są ekonomicznie produktywne, społecznie odpowiedzialne i przyjazne środowisku;
- podejmowanie działalności turystycznej i rolniczej w dostosowaniu do środowiska i krajobrazu;
- rozwój produkcji żywności o podwyższonych parametrach ekologicznych;
- rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki (transport, wytwarzanie energii, gospodarka odpadami, ściekami, wodami, itp.);
- utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz atrakcyjności miejscowości i okolicy.

Agroturystyka jest więc tą formą turystyki, która jednocześnie umożliwia ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wymusza zarówno poprawę, jak i rozwój infrastruktury oraz poprawia szanse na przyszłość. Pozwala na unikanie znacznych zmian w środowisku przyrodniczym oraz w funkcjonowaniu społeczności lokalnych terenów wiejskich odwiedzanych przez turystów. Co więcej, przyczynia się zarówno do rozwoju turystyki zrównoważonej, jak i wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

W tym miejscu warto podkreślić, że obszary wiejskie w Polsce stanowią 93,2% powierzchni kraju i zamieszkuje je 14,9 mln osób, tj. 38,9% [*Obszary wiejskie w Polsce* 2011]. Tereny te obecnie są coraz częściej postrzegane jako miejsce zamieszkania ludności pracującej w miastach oraz jako miejsce odpoczynku dla mieszkańców miast. Potwierdza to wizja obszarów wiejskich w 2020 r. zamieszczona w Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 [MONITOR 2012]. Autorzy tej strategii wskazują m.in. rozwój turystyki, w tym agroturystyki, jako przejaw przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy wykorzystujących potencjał endogeniczny tych terenów. Przyczyni się to do budowy i rozwoju infrastruktury turystycznej i kultury oraz promocji agroturystyki i dziedzictwa kulturowego.

Bez wątplenia Polska wieś i obszary wiejskie stanowią atrakcyjną destynację, w szczególności dla osób poszukujących ciszy i spokoju, kontaktu z przyrodą i ucieczki od zgiełku miejskiego życia. Jednakże należy pamiętać, że nawet najbardziej bogate walory turystyczne nie gwarantują sukcesu, jeśli nie towarzyszy im stosowna infrastruktura, tj. baza noclegowa, baza gastronomiczna i rekreacyjna oraz komunikacyjna ułatwiająca dostępność.

Wypoczynek na wsi w Polsce ma bogate tradycje, związane z wyjazdami ludności miejskiej do rodziny na wieś w sezonie letnim i jesiennym, połączonymi z pomocą w pracach polowych [Bański 2006]. Peregrynacje na wieś były również organizowane w ramach tzw. wczasów pod gruszą, dofinansowywanych pracownikom przez zakład pracy w latach 60. i 70. ubiegłego wieku [Drzewiecki 2009]. Warto przypomnieć, że termin agroturystyka w literaturze przedmiotu oraz w praktyce jest stosowany od początku lat 90. XX wieku.

Analizując dane dotyczące skali rozwoju agroturystyki, należy stwierdzić, że są one dość nieprecyzyjne, pochodzą bowiem z różnych źródeł. Od 2009 r. gromadzeniem danych statystycznych dotyczących liczby kwater agroturystycznych¹ zajmuje się GUS – Urząd Statystyczny w Rzeszowie, z kolei w latach 2003-2007 coroczne badania prowadził Instytut Turystyki w Warszawie. Biorąc pod uwagę zakres zebranych danych, należy w szczególności podkreślić, że stałym, miesięcznym badaniem objęte są tylko gospodarstwa agroturystyczne mające 10 i więcej miejsc noclegowych. Pozostałe obiekty badane są metodą reprezentatywną, raz w roku. W tabeli 1. zamieszczono dane statystyczne na temat liczby gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych.

Tabela 1. Przestrzenne zróżnicowanie liczby gospodarstw agroturystycznych

Województwo	2007 ^a		2009		2011		2012 ^b		2013 ^b	
	l.g.a.	l.m.n.	l.g.a.	l.m.n.	l.g.a.	l.m.n.	l.g.a.	l.m.n.	l.g.a.	l.m.n.
Dolnośląskie	592	6475	397	4660	638	7330	62	1036	70	1167
Kujawsko-pomorskie	333	3544	182	1940	256	3033	13	245	19	367
Lubelskie	408	3445	249	2045	430	3652	21	304	27	404
Lubuskie	164	1615	66	715	95	946	22	392	25	409
Łódzkie	167	1427	106	1362	180	1889	21	295	21	322
Małopolskie	1590	17 927	819	9845	1344	16 127	67	1111	90	1423
Mazowieckie	378	3322	230	2222	360	3587	39	609	45	715
Opolskie	112	1110	91	917	110	1109	5	70	13	200
Podkarpackie	1074	8288	995	8482	989	8485	56	842	73	1102
Podlaskie	629	5751	478	4382	609	5673	54	722	62	852
Pomorskie	770	7565	416	4861	622	7102	87	1613	94	1646
Śląskie	384	5296	209	2491	384	4875	37	709	44	876
Świętokrzyskie	355	2896	218	1996	291	2672	28	377	30	408
Warmińsko-mazurskie	869	8164	444	4799	743	7263	72	1082	78	1199
Wielkopolskie	474	4703	271	3191	418	4737	64	1060	72	1150
Zachodniopomorskie	491	5616	302	3187	383	4214	35	657	37	531
Razem	8790	87 144	5473	57 095	7852	82 694	683	11 124	800	12 771

l.g.a. – liczba gospodarstw agroturystycznych, l.m.n. – liczba miejsc noclegowych; a – dane Instytutu Turystyki; b – dane GUS (dotyczą obiektów, które posiadają 10 i więcej miejsc noclegowych)

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych GUS i Instytutu Turystyki.

¹ Kwatera agroturystyczna – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią pokoje i domy mieszkalne oraz przystosowane budynki gospodarcze (po adaptacji) w gospodarstwach wiejskich (rolnych, hodowlanych, ogrodniczych czy rybackich), będące własnością rolników, wynajmowane turystom na nocleg za opłatą [Turystyka 2013].

Konieczność dostosowania badań w dziedzinie turystyki do prawodawstwa unijnego spowodowało, że GUS rozszerzył zakres podmiotowy badania bazy noclegowej o obiekty indywidualnego zakwaterowania posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych. Działania te sprawiły, że począwszy od 2012 r., dane obejmują również informacje na temat pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych [Turystyka 2013]. Z danych zamieszczonych w tabeli 1. wynika, że w 2007 r. funkcjonowało ponad 8 tys. gospodarstw agroturystycznych dysponujących prawie 88 tys. miejsc noclegowych. Jak wspomniano, obecnie dane takie zbiera GUS. Wyniki badań wykazały, że w 2013 r. liczba kwater agroturystycznych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych wyniosła 800 i oferowały one prawie 13 tys. miejsc noclegowych [Turystyka 2014]. Pod względem wielkości bazy agroturystycznej przoduje województwo pomorskie – 94 obiekty oraz małopolskie – 90 obiektów. Warto również podkreślić, że liczba gospodarstw agroturystycznych dysponujących 10 i więcej miejsc noclegowych w 2013 r. wzrosła o 17% w stosunku do poprzedniego roku. Ponadto przeprowadzone badania obiektów posiadających 9 i mniej miejsc noclegowych wykazały ich 2956 z 22,5 tys. miejsc noclegowych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że agroturystyka stanowi szybko rozwijającą się bazę noclegową, a w jej strukturze dominują podmioty „małe”, do 9 miejsc noclegowych. Dzięki temu stanowi alternatywę dla dużych obiektów zbiorowego zakwaterowania.

4. Zakończenie

Rozwój zrównoważony oznacza taki model rozwoju, w którym sposób prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystania zasobów środowiska i zasobów społecznych warunkowany jest koniecznością ochrony środowiska przyrodniczego, racjonalnym gospodarowaniem zasobami naturalnymi i zachowaniem ich dla przyszłych pokoleń. Realizacja tego modelu ma zapewnić trwałą poprawę jakości życia w oparciu o poszanowanie i ochronę środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego danego regionu.

Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju istotną determinantą, której skutki można obserwować w sferze gospodarczej, społecznej i ekologicznej, jest turystyka. Potwierdzają to badania gmin w województwie zachodniopomorskim [Sammel et al. 2013] oraz powiatów w kujawsko-pomorskim [Kozłowska 2010], z których wynika, że powiaty inwestujące m.in. w turystykę osiągały znacznie wyższe wskaźniki ładu zrównoważonego.

Z uwagi na znaczący udział obszarów wiejskich w Polsce szczególnego znaczenia nabiera agroturystyka, która jest jednoznacznie identyfikowana z tymi terenami. Rozwój tej formy turystyki staje się ważnym czynnikiem wzrostu gospodarczego, tworzy nowe miejsca pracy poza rolnictwem i rynki zbytu na produkty żywnościowe i drobnej przedsiębiorczości. Dodatkowo ogranicza negatywne oddziaływanie turystyki na środowisko oraz przyczynia się do ochrony krajobrazowo-kulturowych za-

sobów obszarów wiejskich. Dzięki propagowaniu tej formy turystyki wprowadza się w regionie rozwój turystyczny przyjazny środowisku, z zachowaniem wpływu na ten proces społeczności lokalnej i osiąganiem korzyści ekonomicznych. Co więcej, rozkwit agroturystyki na terenach wiejskich przyczynia się do ich wielofunkcyjnego, a tym samym do trwałego ożywienia

Z ekonomicznego punktu widzenia agroturystyka często stanowi jedyną drogę ożywienia wsi zaniedbanych gospodarczo, poprzez wzrost przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców, poprawę estetyki gospodarstw i ich otoczenia, rozbudowę infrastruktury oraz zachowanie lokalnej kultury. Korzyści, jakie daje rozwój tej formy aktywności gospodarczej, potwierdzają badania przeprowadzone w powiatach limanowskim [Niedziółka 2007], kłodzkim [Uglis, Jęczmyk 2009] czy milickim [Uglis 2009].

Biorąc pod uwagę dane statystyczne na temat skali i rozmieszczenia gospodarstw agroturystycznych, należy stwierdzić, że są one tylko dostępne na poziomie wojewódzkim (NTS 2), nie odzwierciedlają więc silnego zróżnicowania liczebności gospodarstw na poziomie gmin. Aby dokonać pełnej oceny znaczenia agroturystyki w zrównoważonym rozwoju, konieczna jest dostępność danych na poziomie gmin. Należy zatem stwierdzić, że problematyka prezentowana w niniejszym opracowaniu stanowi teoretyczny przyczynek do dalszych pogłębionych badań nad znaczeniem agroturystyki jako fatora zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym.

Literatura

- Adamowicz M., Dresler E., 2006, *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich na przykładzie wybranych gmin województwa lubelskiego*, Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Rolnictwo LXXXVII, nr 540, Wrocław, s. 17-24.
- Bański J., 2006, *Geografia polskiej wsi*, PWE, Warszawa.
- Borys T. (red.), 2005, *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowiska, Warszawa-Białystok.
- Borys T., 2011, *Zrównoważony rozwój – jak rozpoznać ład zintegrowany*, Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development, vol. 6, no. 2, s. 75-81.
- Cottrell S.P., Vaske J.J., Roemer J.M., 2013, *Resident satisfaction with sustainable tourism: The case of Frankenwald Nature Park, Germany*, Tourism Management Perspectives, no. 8, p. 42-48.
- Drzewiecki M., 2009, *Agroturystyka współczesna w Polsce*, WSTiH w Gdańsku, Gdańsk.
- Dudek A., Kowalczyk A., 2003, *Turystyka na obszarach chronionych – szanse i zagrożenia*, Prace i Studia Geograficzne, t. XXXII, Warszawa, s. 117-140.
- Dzwonkowska D., 2011, *Zasada zrównoważonego rozwoju w turystyce*, Studia Ecologiae et Bioethicae, t. IX, z. 2, s. 23-41.
- Gołębski G. (red.), 2006, *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jalinik M., 2002, *Agroturystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Jęczmyk A., Karczevska M., 2007, *Agroturystyka jako czynnik rozwoju zrównoważonego obszarów wiejskich*, [w:] Mickiewicz A. (red.), *Ekonomiczno-społeczne problemy rozwoju zrównoważonego*,

- Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie, Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej, Szczecin, t. I, s. 146-151.
- Junganaru I.D., Junganaru M., Anghel A., 2008, *Sustainable tourism types*, Annals of University of Craiova-Economic Sciences Series, no. 2 (36), p. 797-804.
- Knapik W., 2014, *Wybrane aspekty rozwoju polskich obszarów wiejskich na tle koncepcji zrównoważonego rozwoju oraz zakorzenionych rynków*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. XVI, z. 5, Warszawa–Poznań–Lublin, s. 109-113.
- Kowalczyk M., 2011, *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju turystyki*, Człowiek i Środowisko, nr 35 (3-4), s. 35-50.
- Kozłowska K., 2010, *Zróżnicowanie rozwoju zrównoważonego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2004-2007 w świetle wyników analizy taksonomicznej*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 3 (41), s. 81-98.
- Kronenberg J., Bergier T. (red.), 2010, *Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce*, Fundacja Sendzimir, Kraków.
- Majewski J., Lane B. (red.), 2003, *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa.
- MONITOR POLSKI, 2012, Uchwała nr 163 Rady Ministrów z 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” na lata 2012-2020, Monitor Polski, poz. 839.
- Niedziółka A., 2007, *Rola usług agroturystycznych w rozwoju ekonomiczno-społecznym powiatu limanowskiego*, [w:] Wyrzykowski J. (red.), *Rola turystyki w gospodarce regionu*, Wydawnictwo WSH we Wrocławiu, Wrocław, s. 328-334.
- Niedziółka A., Kowalska M., 2006, *Agroturystyka w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich województwa małopolskiego*, [w:] Raszka B., Bosiacki S. (red.), *Gospodarka turystyczna w XXI wieku. Globalne wyzwania i zagrożenia*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego, Poznań, s. 319-324.
- Niezgoda A., 2011, *Rola działań proekologicznych w kształtowaniu produktu turystycznego*, Turyzm, nr 21 (1-2), s. 75-85.
- Nitkiewicz-Jankowska A., Szromek A.R., 2010, *Turystyka a zasady zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych*, Uniwersytet Śląski, WBiOŚ, WNoZ, Katowice–Sosnowiec, s. 52-59.
- Obszary wiejskie w Polsce*, 2011, GUS, Warszawa–Olsztyn.
- Przez edukację do zrównoważonego rozwoju*, 2001, Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Radojicic Z., Islamovic S., Petrovic N., Jeremic V., 2012, *A Novel Approach to Evaluating Sustainable Development*, Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development, vol. 7, no. 1, s. 81-85.
- Sammel A., Prochorowicz M., Majewska D., 2013, *Rola turystyki w zrównoważonym rozwoju gmin przygranicznych województwa zachodniopomorskiego*, Europa Regionum, t. XVI, s. 101-112.
- Turystyka w 2012 r.*, 2013, GUS, Warszawa.
- Turystyka w 2013 r.*, 2014, GUS, Warszawa.
- Uglis J., 2009, *Rola agroturystyki w rozwoju gospodarczym powiatu milickiego*, [w:] Marak J., Wyrzykowski J. (red.), *Rola turystyki w gospodarce regionu*, vol. II: *Usługi turystyczne jako podstawa gospodarki turystycznej*, Wydawnictwo WSH we Wrocławiu, Wrocław, s. 371-379.
- Uglis J., Jęczmyk A., 2009, *Agroturystyka szansą żywienia obszarów wiejskich*, Roczniki Naukowe SERiA, t. XI, z. 4, s. 341-346.
- Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska, Dz.U., nr 62, poz. 627.